

МИНИСТАР ОДБРАНЕ
ДР ЗОРАН СТАНКОВИЋ

ПУТ КОЈИМ СЕ РЕЂЕ ИДЕ

Ако сам на почетку моје каријере министра одбране био принуђен да са неким војним делегацијама разговарам у стојећем ставу у неком предворју, а сада са тим истим људима разговарам за истим столом, то онда значи да смо нешто урадили. Да смо начинили онај важан корак напред ка повратку наше земље у међународне оквире. Мислим да је све то било вредно борбе.

Годину дана у раду једног министра, поготово када је то тако важно министарство као што је Министарство одбране, свакако је добар повод за разговор. Посебно када се има у виду да је тај човек из професија лекара ушао у политику, а знајући при том какви су га све проблеми чекали и шта је све затекао прихватајући ту више него одговорну дужност. Искуство др Зорана Станковића у додиру и судару са политиком, све што је за годину дана урађено на акутним питањима државе и војске, његове дилеме, велике борбе и исто тако велики али и мали помаци на том путу су ту пред вама. У разговору који је искрен, јер се са господином Станковићем једино тако и може разговарати, дотакли смо питања рада Министарства у одсуству неопходних нормативних оквира, сналажење у ходу, инсистирање на системским а не појединачним решењима, међународну војну сарадњу која је неминовност, и још многе друге усуде са којима се вредело борити.

Који су, по вашој оцени, најзначајнији резултати и достигнућа Министарства одбране у протеклих годину дана?

– Свако истицање постигнутих резултата истовремено крије опасност да хвалим себе или своје сараднике. Јавност је у прилици да прати све што смо урадили за годину дана и процени наша достигнућа. Министарство сам прихватио у изузетно тешком тренутку који су обележиле афере везане за набавку војне опреме, сателит... Смртна страдања на Топчидеру нису била разјашњена. У међувремену смо предузели све што смо могли да сузбијемо незаконите радње и да постојеће афере каналишемо у судске оквире – тамо где им је и место. Љути ме што се и данас чује понеки глас који помиње да ми нисмо разрешили афере. Та замена теза

се повремено појављује у нашој јавности. Мислим да је сваком ко иоле познаје систем функционисања државе јасно да се кривица установљава у органима правосуђа и тужилаштва.

Прозивка Министарства одбране на ту тему је више него неозбиљна. Мени лично је веома важно што у тих протеклих годину дана Министарство одбране и Војску нису потресале неке нове, сличне афере. Свако и најмање незаконито поступање смо открили, врло отворено и оштро санкционисали, а одређен број људи удаљен је са дужности и против њих су поднете кривичне пријаве. Када ће се и како те кривичне пријаве решити, то је у надлежности Војног одељења Округног суда. Поштовали смо законитост и транспарентност у свим областима надлежности Министарства, а на свим нивоима руковођења и управљања захтевана је максимална одговорност. Верујем да је све то допринело стварању боље слике о Војсци и Министарству у јавности.

Чињеница је и да ми нисмо имали основна стратегијска документа којим би се регулисале реформе у Војсци. Зато је и сачињен *Стратегијски преглед одбране*, основни документ за пројектовање суштинске реформе Министарства одбране и Војске Србије до 2010. године, а истовремено смо одредили правце, циљеве и начин да се све зацртано и спроведе. Приликом његове израде постигнут је потпуни консензус унутар система, што је јако важно.

Према *Стратегијском прегледу одбране* расформиран је Новосадски корпус, чиме је напуштен модел корпусне организације Војске и формирана је Прва бригада Копнене војске по модуларном принципу организовања, где су батаљони самосталне јединице способне за самостално извршавање задатака. Недавно смо представили и Специјалну бригаду, а предстоји нам расформирање Оперативних снага и преформирање Копнених снага у Копнену војску чиме ће Војска Србије имати два вида.

У међувремену је престала да постоји и државна заједница Србија и Црна Гора.

– За мене је изузетно значајно што је приликом референдума у Црној Гори и распада државне заједнице Војска била веома конструктивна и одговорна. Успела је да све спроведе без икаквих сукоба и афера који би је поново означили као агресивну силу, која се у свим нашим разазима понашала деструктивно. Као што и сами знате, у више наврата су неки неодговорни политичари покушали да увуку Војску у тај негативан референдумски процес. Међутим, ми смо успели да на време спречимо све оне ствари које би компромитовале Војску и довеле је у позицију неког новог сукоба. Имајући у виду распад Југославије који је започео деведесетих, и за који сви знамо како се одвијао, верујем да је начин на који смо се разишли са Црном Гором и наш велики успех.

Морам да нагласим да су помаци у решавању појединих проблема система одбране постигнути захваљујући подршци Владе Србије и њених појединих министарстава. Са Владом Србије формиране су три радне групе са главним циљем да се заједнички пронађу најбоља решења за најосетљивија питања, као што су финансирање, продаја вишка војне имовине и решавање стамбених проблема припадника Војске. Очекујемо да се реше и неко друга, дуго година нерешена питања. Важно је напоменути и да су за ових годину дана повећани лични доходи и пензије у Војсци за 34,2 процента. То је видан квалитативни скок јер су у претходном периоду та повећања била знатно мања, што је припаднике Војске и Министарства довело у веома тежак материјални и социјални положај. Све је то урађено у сарадњи са Владом Републике Србије.

У ситуацији када немамо *Закон о војној имовини* успели смо да поставимо модел који одређује како да продамо вишак војне имовине, неопходан за реформу Војске и решавање тешког материјалног стања њених припадника. Предлагали смо још у децембру да се усвоји *Закон о имовини*. Црна Гора није била заинтересована, а без постојања тог закона ми нисмо могли да продамо то што нам не треба. Тек по распаду државне заједнице створена је могућност да вишкови војне имовине у Србији буду продати. Током тог процеса дешавало се да се у јавности говори о томе како Војска распродаје своју имовину, а да ми при том нисмо продали ниједан објекат.

Неки објекти, попут ВТИ-а или Бањичког виса, предати су још

раније, без надокнаде, одређеним државним структурама. Сада смо постигли договор са Владом Србије да се војна имовина продаје преко Дирекције за имовину Србије а да је Пореска управа Србије процењује. Када је сама продаја у питању ми немамо неки посебан удео у томе, мада смо тражили да и наши људи буду присутни у комисијама, да прате продају и стављају примедбе на све што нам не одговара. Средства која се на тај начин обезбеђују припадају Министарству одбране и ми их користимо за стамбени фонд, опремање инфраструктурне мреже и слично. Прва средства која су из тог процеса стигла регистрована су на жиро-рачун Министарства и у наредном периоду биће искоришћена.

О ком објекту је реч?

– У Пожеги је продат један наш објекат за око осам милиона динара, и то је та прва транша која је плаћена. У оквиру Министарства формирали смо тим, тражили смо да и Влада Србије прикључи своје представнике како бисмо заједно и потпуно јавно руковали тим средствима, и уз то избегли неке замке које су постојале у претходним периодима.

Говорећи о достигнућима Ви већ јасно наводите потешкоће и проблеме на које сте наилазили. Које посебно издвајате? Да ли је то управо недостатак законске, нормативне регулативе, што је велика сметња и у неким другим делатностима?

– Оно ко нема то искуство вероватно је немогуће да схвати колико је тешко када треба да донесете одлуку, а при том не можете да је заснујете на неком правном акту. Као што и сами знате, ми смо били савезна институција, а неки савезни закони су у директној колизији са републичким законодавством. Ми смо радили у таквим околностима. Нико не може да схвати како се послује када имамо државну заједницу, а једна од чланица, која тежи да из ње изађе, није уопште заинтересована за функционисање институције као што је Војска. При том се користи свака могућност да се не донесе законска регулатива која омогућава функционисање Војске.

Поменуо сам *Закон о имовини*, ту су и *Закон о Војсци*, *Стратегија националне безбедности* – све то није донето зато што није постојало интересовање да се ти документи усвоје у Скупштини државне заједнице. Законска регулатива је највећи проблем са којим смо се у раду сусретали, а други, подејнако значајан је материјална ситуација. Наш дуг је у време када сам дошао у Министарство био пет милијарди и седамсто милиона динара, да бисмо ових дана дуговања свели на милијарду и осамсто милиона. Близу четири милијарде дуга успели смо да вратимо, што је веома значајно, јер су нам велика средства одлазила на плаћање камата. Уз све то треба имати у виду да око 75 процената буџетских средстава одлази на плате и пензије. Уз враћање дуга, требало је обезбедити и нормално функционисање Војске. Све то јасно показује колико нам је било тешко. Наравно, знали смо шта нас чека када смо се упустили у све то. Из лошег материјалног стања Војске изведен је и лош материјални положај њених припадника. Ми сваког дана добијемо писма у којима нас наши људи питају зашто не ускладимо пензије, када ће се повећати плате. Морам да кажем да је 2004. године тадашњи министар одбране донео *Уредбу* која је против закона, иако је на то упозорен. Том уредбом створене су две групе пензионера, које пензије примају по различитом обрачуну. Разлике у пензијама људи са истим чином су и по неколико хиљада динара. Стално покушавамо да то решимо, и сада већ назиремо крај проблема. Међутим, сви од мене очекују да донесем сличну наредбу.

А да бисмо разрешили тај проблем треба нам око шест милијарди динара да изједначимо неправилно постављене разлике. Ево већ годину дана радимо на томе, покушавајући да разлику решимо као јавни дуг, јер немамо одакле да обезбедимо потребна средства. Оно што ме у читавом том случају посебно погађа јесу писма на ту тему неких пуковника или генерала који су јуче отишли у пензију, и који су мање или више учествовали у доношењу таквих одлука.

Шта је са афером Сателит?

– Она је одређена као државна тајна. У оквирима Владе Србије разрешавају се сви спорни детаљи везани за тај случај. Мини-

старство одбране било је веома ефикасно у прикупљању свих чињеница везаних за тој уговор, ми смо све то проследили до Савета министара. Показало се да су неке наше тврдње биле тачне, а сада чекамо да надлежни органи кажу своје. Видећемо шта ће из тога проистећи.

Докле се стигло у изради стратешких докумената за реформу система одбране? Кључни документ у том смислу је Стратегија националне безбедности. Да ли ће ова ситуација око доношења новог устава и избора који ће уследити одложити доношење тог документа?

– У сваком случају доћи ће до одлагања доношења тог документа и читавог сета закона који регулишу рад Војске. За нас је стварно отежавајуће то што није донет Закон о министарствима, нису изабрани министри у Скупштини, а то даје за право многим да нас називају свакојаким именима. У оваквој ситуацији човек једноставно не зна шта да уради. Да ли би требало да кажем: *Ево, сада ћемо распусти војску док не донесете Закон о министарствима и док не изаберете министра?* Или: *чекаћемо и нећемо ништа радити, док се ствари не регулишу.* Међутим, ми имамо велике и важне обавезе и морамо бити одговорни према држави и народу. Настојимо да функционисемо као да све то постоји. Онда појачаним ангажманом решавамо текуће проблеме.

Да ли постоје неки проблеми у комуникацији са Владом, с обзиром на ту ситуацију?

– Не могу да кажем да у тој релацији постоје проблеми. Ми имамо пуно разумевања Владе Србије, Скупштине, председника Републике. Видело се то и недавно током промоције наших официра. Било је јасно да смо јединствени, да је Војска под цивилном контролом и да нема никаквих искакања. Али смо све то ми градили коректним и пословним односом, међусобном сарадњом и договорима. Наша безбедносна ситуација је стабилна, а удео Војске у свему томе је највећи могући.

Како ће бити дефинисана улога Војске у новом Уставу Србије? Колико се она мења у односу на претходна решења?

– И ту је било неких проблема. Када смо предложили да стручњаци из Војске учествују у писању Устава, наравно, мислећи само на онај део који се на њу односи, поново је било непотребних негативних реакција у јавности. У претходном Уставу имали смо прилично лоша решења када је Војска у питању. Сада су наши стручњаци дали своје предлоге људима који су израђивали нацрт новог Устава Републике Србије.

Према члану 139, Војска Србије брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Председник Републике, према члану 112, а у складу са законом, командује Војском и поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије. О употреби Војске Србије ван граница Републике Србије, на основу члана 140, одлучује Народна скупштина Републике Србије.

Такође, наглашено је да је Војска Србије под демократском и цивилном контролом. Сва остала питања везана за Војску, према нацрту новог Устава, биће регулисана Законом о Војсци.

На реafirмацију поверења грађана у Војску и Министарство одбране у великој мери утицала је отвореност према медијима и јавности у целини. Да ли је то пут да Војска у потпуности поврати свој углед?

– Ви знате да сам као начелник ВМА био веома оштар у јавности, жесток у одговорима и да сам у сваком тренутку реаговао, што би се рекло, на прву лопту. Сада реагујем прилично другачије. Због тога се дешава да чујем како сам се променио. Међутим, морам вам признати да сам у међувремену схватио да постоје и бољи начини да се човек избори за оно у шта верује. Научио сам да бу-

Да би неко у јавности говорио о војсци, он мора о тој институцији да поседује и неко знање. Нажалост, врло често се дешава да се Војска критикује без аргумената и без икаквих предзнања о начину на који она функционише, како се њоме командује, каква је њена употреба у ванредним ситуацијама, какве су надлежности војног кабинета председника Републике... често се третирање Војске у јавности своди само на афере из прошлости, паушалне оцене и нагађања.

Ви знате да сам као начелник ВМА био веома оштар у јавности, жесток у одговорима и да сам у сваком тренутку реаговао, што би се рекло, на прву лопту. Сада реагујем прилично другачије. Због тога се дешава да чујем како сам се променио. Међутим, морам вам признати да сам у међувремену схватио да постоје и бољи начини да се човек избори за оно у шта верује. Научио сам да будем смиренији, одмеренији у изјавама, али никако и мање ефикасан. Напротив.

Оном ко нема то искуство вероватно је немогуће да схвати колико је тешко када треба да донесете неку одлуку, а при том не можете да је заснујете на неком правном акту.

Важно је пронаћи системска решења, не појединачна, да бисмо могли да радимо онако како треба.

дем смирености, одмеренији у изјавама, али никако и мање ефикасан. Напротив. Проблеми са којима сам се за ових годину дана сусретао захтевали су изузетну ефикасност. За то време ми смо пресекали неке негативне путање новца у Војсци, све је то у јавности праћено врло јасним саопштењима, кривци су прослеђени тужилаштву, а све је то позитивно утицало и на смањење нашег дуга.

Наравно да желимо да повратимо углед Војске и мислим да смо донеке успели у томе. Једноставно, од самог почетка желели смо да рад овог министарства буде максимално транспарентан због извесног наслеђа из прошлости, које није било најсјајније. Знали смо да је то једини начин да се мало по мало поверење јавности врати и, заиста никада, уколико реално нисам био спречен, нисам одбио интервјуе, гостовања, разговоре. Проблем не постоје мањи уколико се прикрива а то и јесте било наше главно опредељење. Међутим, да би неко у јавности говорио о војсци, он мора о тој институцији да поседује и нека знања. Нажалост, врло често се дешава да се Војска критикује без аргумената и без икаквих предзнања о начину на који она функционише, како се њоме командује, каква је њена употреба у ванредним ситуацијама, какве су надлежности војног кабинета председника Републике... Често се третирање Војске у јавности своди само на афере из прошлости, паушалне оцене и нагађања.

Да ли сте задовољни оним што је постигнуто на плану међународне војне сарадње? Колико је Србија данас ближе приступању Програму Партнерство за мир него што је била пре годину дана?

– Крајем септембра били смо у Тирани на састанку министара југоисточне Европе, у својству посматрача. Имали смо разговоре и са министром Рамсфелдом. Читава наша активност усмерена је тако да као институција покажемо зрелост и одговорност, да што пре будемо примљени у Партнерство за мир, имајући у виду све предности које такав статус нуди. Чињеница је да смо сад још ближи том циљу. Да ли ћемо на заседању у Риги бити примљени, под којим условима и како, видећемо ускоро.

Постоји значајна иницијатива једног броја земаља да, упркос постојећим ограничењима, ипак будемо примљени у Партнерство. Било је веома важно прихватити учешће у мировним мисијама под окриљем Уједињених нација. У том правцу смо водили дуготрајне и садржајне разговоре са Норвешком, да у оквиру њиховог контингента наши лекари крену у мировне мисије. Када смо све довели скоро до краја, морали смо да чекамо на одлуку Скупштине Србије, која није заседала. Тако да је све стало. Надам се да ће у неком наредном периоду сазрети свест о томе да је то наша потреба. Наш медицински тим требало је да отпутује у Авганистан, уз материјалну надокнаду која није занемарљива, пружајући својеврстан доказ да је ова земља спремна да изврши обавезе које проистичу из Повеље Уједињених нација.

У оквиру белгијског контингента, требало је да три наша официра учествују на заштити аеродрома у Кабулу. Поново је било проблема. Неопходно је схватити да само у сарадњи са свим структурама међународне заједнице ми можемо да идемо напред. Само три земље Европе нису чланице Партнерства за мир: Босна и Херцеговина, Црна Гора и ми. Не видим ниједан разлог зашто не бисмо ка томе тежили. Не видим ни зашто не бисмо учествовали у мировним мисијама. Неке јесу ризичне, али је то део природе посла професионалног војника.

Ако вам кажем да у овом тренутку имамо око 1.200 људи који су се добровољно јавили за учешће у мировним мисијама, онда сам вам рекао и каква је став људи у униформи о том питању. Зато су сви ти душебрижници, који нити разумеју суштину војске, нити схватају нашу реалност – само кочничари на путу ка нечем што је неминовно.

Број остварених активности из области међународне војне сарадње већи је за 27 одсто у односу на претходну годину, што јесте показатељ напретка.

Као један од приоритетних задатака дефинисано је закључење међународних уговора, којима се формализује сарадња између земаља на билатералном нивоу. Од посебног значаја је потписивање *Споразума о сузбијању оружја за масовно уништење – WMD* (потписан 5. априла 2006) и *Споразума о статусу снага – SOFA* (потписан 7. септембра 2006).

Имајући у виду значај билатералних односа и даље сарадње са САД, у процедури усаглашавања су *Споразум о безбедносној сарадњи – SCA* и *Споразум о набавкама и узајамним услугама – ACSA*. Та сарадња нам је веома битна, као и сарадња са земаљама у ближем и даљем окружењу, јер смо прилично дуго били изван међународних токова. Размена искустава нам је више него драгоценост.

У јавности се стиче утисак да је међународна војна сарадња углавном окренута према земаљама запада. Какви су ти односи са Кином, Русијом...

– Када је реч о Кини, војну сарадњу започели смо слањем два наша лекара пластичног хирурга у ту земљу на усавршавање. Сваким даном активности у домену међународне војне сарадње су све јаче и садржајније, огледају се и у размени експертских група. Што се Русије тиче, отворени смо за сваку врсту сарадње. Очекујемо да се ускоро потпише споразум о билатералној војној сарадњи како бисмо додатно побољшали наше међусобне активности. Велики део наше технике је руске производње, тако да су такви односи неопходни. Ускоро ће у оквиру *Националног инвестиционог плана* успелити ремонт наших ваздухоплова.

Годину дана сте у политици. Да ли Вам недостаје струка?

– У сваком случају. Повремено се човек запита где је, шта и зашто ради, и то је природно. Као што знате и сами, ја сам отишао у пензију под специфичним околностима. У наредних осам месеци

За мене је изузетно значајно то што је приликом референдума у Црној Гори и распада државне заједнице Војска била веома конструктивна и одговорна. Имајући у виду распад Југославије који је започео деведесетих, и за који сви знамо како се одвијао, верујем да је начин на који смо се разишли са Црном Гором и наш велики успех.

Неопходно је схватити да само у сарадњи са свим структурама међународне заједнице ми можемо да идемо напред. Само три земље Европе нису чланице Партнерства за мир: Босна и Херцеговина, Црна Гора и ми. Не видим ниједан разлог зашто не бисмо ка томе тежили.

Нисам веровао да понеки људи у политици користе толике количине лажи да поткрепе своје ставове. Да је оптуживање неистомишљеника истим таквим лажима, уобичајена категорија, чак правило игре.

Не видим ни зашто не бисмо учествовали у мировним мисијама. Неке јесу ризичне, али је то део природе посла професионалног војника. Ако вам кажем да у овом тренутку имамо око 1.200 људи који су се добровољно јавили за учешће у мировним мисијама, онда сам вам рекао и какав је став људи у униформи о том питању.

имао сам око 470 вештачења. То је било време када сам био мџан. Кретао сам се у својој области. На овом послу на којем сам, проблеми су сваки даном све већи и све шири. Али сваки проблем који моји сарадници и ја успемо да решимо, доноси ми и врло важну и вредну сатисфакцију – да све што радим има смисла. Сав тај рад ми не оставља пуно времена да се бавим струком, чак ни да мислим о њој.

Борба је прилично одредила Вашу каријеру. Шта је то за шта се још вреди борити?

– Када човек погледа шта је све урађено у неком претходном периоду и како људи то брзо забораве – Ваше питање има посебан значај. Али, шта је то што остаје иза човека? Резултати или порази. Уколико смо успели да бар мало, а ја мислим да јесмо, побољшамо слику о Војсци у народу – онда је борба имала смисла. Ако смо успели да спроведемо у дело бројне активности после којих су остали резултати – онда смо направили помак. Ако сам на почетку моје каријере министра одбране био принуђен да са неким војним делегацијама разговарам у стојећем ставу у неком предворју, а сада са тим истим људима разговарам за истим столом, то онда значи да смо нешто урадили. Да смо начинили онај важан корак напред ка повратку наше земље у међународне оквире. Ми се крећемо степеницу по степеницу, али у сваком тренутку можемо конкретно да кажемо шта смо урадили. Мислим да је све то било вредно борбе.

Крећући се тако степеницу по степеницу ка чему смо се упутили?

– Ка неком нашем бољитку. Ка стању које ће онима који дођу после нас омогућити да неупоредиво брже и лакше раде. Тек по усвајању ребаланса буџета, створене су претпоставке да се бар делимично побољша стандард припадника Министарства и Војске повећањем плата за 20 одсто. Приступили смо изради реално могућег Програма стамбеног збрињавања којим би се обезбедило знатно брже решавање овог питања. Важно је пронаћи системска решења, не појединачна, да бисмо могли да радимо онако како треба.

Колико ће најављени избори успорити реформске процесе у Војсци Србије?

– Министарство одбране је у овом тренутку у залету. Тај залет се односи на решавање многих важних питања, ту су мировне мисије, доношење законске регулативе, усвајање стратешких докумената... Чињеница је да ће нам најављени избори успорити активно-сти. Међутим, за нас је веома важно доношење Устава. Када крене предизборна кампања, многе наше активности ће се зауставити, али ћемо зато радити на свим пословима које смо започели, на реформи, и то нећемо прекидати. Наставићемо са формирањем организацијско-мобилизацијских састава онако како смо то дефинисали Министарским упутством за 2006. годину. Правимо Министарско упутство за 2007. и крећемо се ка томе. Свако стајање и задржавање би било лоше по нас.

Да ли постоји нешто о политици што сте за ових годину дана научили а да при том нисте знали када сте прихватили овај посао.

– Много тога сам научио. Нисам веровао да понеки људи у политици користе толике количине лажи да поткрепе своје ставове. Да је оптуживање неистомишљеника истим таквим лажима, уобичајена категорија, чак правило игре. Та количина неистине која се износи, без аргумената, и то у највећем законодавном телу – у Скупштини, заиста је несхватљива. И зашто уосталом, уколико неко има доказа о нечијим незаконитим радњама не поднесе лепо кривичну пријаву, а не да крене у неаргументоване обрачуне за говорнициом. Уколико ме неко оптужи за, по мени једно од најтежих кривичних дела, издају земље, а при том каже како ће то доказати тада и тада, поставља се питање зашто не реагује тужилаштво. Ето, заиста нисам веровао да људи могу тако да се понашају. Све те и такве више не коментаришем, не гледам и не читам. Једноставно ме то уопште не занима. Сенека је давно рекао: кад год сам ратовао са ђубретом, увек сам морао да се перем, па био победник или побеђен.

Драгана МАРКОВИЋ
Славољуб М. МАРКОВИЋ
Снимео Радован ПОПОВИЋ